

บทที่ 1

ค่านิยมและจริยธรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายของค่านิยมและจริยธรรมได้
2. สรุปความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรมเป็นข้อ ๆ ได้อย่างน้อย 5 ข้อ
3. ระบุปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในโลกได้อย่างน้อยคนละ 1 เรื่อง
4. เรียบเรียงคุณลักษณะทางจริยธรรมที่น่าสนใจได้เป็นข้อ ๆ

สาระสำคัญ

นอกจากคำว่า “ค่านิยม” แล้ว มีคำที่ใกล้เคียงกันอยู่ถึงสี่คำ คือ จริยธรรม จริยศาสตร์ จริยศึกษา และคุณธรรม ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดความสับสนและเป็นปัญหาในการเรียนการสอนอยู่น้อย ในบทนี้จึงขอรวบรวมความหมายของคำทั้งห้ามาเรียบเรียงเพื่อสรุปประเด็นของผู้เขียนว่า สำหรับหนังสือเล่มนี้ต้องการความหมายอย่างไร เพื่อนักศึกษาและผู้อ่านจะได้วิเคราะห์ ค้นคว้า เสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน

ความหมายของค่านิยม

1. ด้านสังคมวิทยา

จากพจนานุกรมทางสังคมวิทยา ให้ความหมายค่านิยมโดยสรุปว่าเป็นนามธรรมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม และสมาชิกแต่ละบุคคลก็ยอมรับด้วย ค่านิยมจึงถือว่าเป็นหลักความประพฤติที่มีเกณฑ์มาตรฐานจำเพาะเจาะจง มีจุดมุ่งหมาย และเป็นรูปธรรมในบรรทัดฐานของสังคม ตัวอย่างเช่น ความยุติธรรม เสรีภาพ ความรัก (Theodorson 1969, 455)

2. ด้านปรัชญา

จากพจนานุกรม ปรัชญา ค่านิยม หมายถึง คำที่ใช้แทน นามและกริยา บางครั้งอาจใช้เป็นคำนาม เป็นนามธรรม หรือเป็นรูปธรรม ที่เป็นนามธรรมใช้คล้ายกับคำว่า คุณค่า หรือความดี ดังนั้นสิ่งไม่ดีจึงเป็นสิ่งไม่มีคุณค่า แต่ค่านิยมใช้ครอบคลุมทั้งที่ดีหรือไม่ดี เหมือนกับอุณหภูมิต่ำใช้ได้ทั้งความร้อนและความเย็น ความดีจึงเป็นค่านิยมฝ่ายบวก ขณะที่ ความชั่วเป็นค่านิยมฝ่ายลบ

ส่วนที่เป็นรูปธรรม เอกพจน์ (A Value) หรือ พหุพจน์ (Values) หมายถึงทั้งสิ่งของที่เป็นสมบัติ และสิ่งของที่มีค่าในตัวเอง ทางปรัชญาถือว่า จริยธรรมรวมอยู่ในค่านิยม (Runes 1962, 330)

3. ด้านจิตวิทยา

จากพจนานุกรมจิตวิทยา ค่านิยม หมายถึง

- 3.1 จำนวน หรือตัวเลขที่ใช้วัด
- 3.2 ค่า หรือ คุณงามความดี ความทะเยอทะยาน
- 3.3 อันเป็นที่หวัง หรือจุดหมายซึ่งสังคมต้องการ
- 3.4 ความฉลาดหลักแหลม

(Chaplin 1973, 52)

4. ด้านการศึกษา

จากพจนานุกรมการศึกษา คำจำกัดความของค่านิยม คือ

1. จำนวนทางสถิติที่ใช้วัด
2. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการและไม่ต้องการ
3. ค่านิยมสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง วัฒนธรรมของสังคม หากสมาชิกในสังคมแต่ละคนยอมรับ ค่านิยมตามความหมายนี้จะกลายเป็นจุดหมายของคนไปด้วย

(Page, Thomas and Marshall 1980, 357)

จากพจนานุกรม 4 ด้าน จะเห็นว่าคำจำกัดความของค่านิยม มีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันบ้าง ต่อไปนี้ขอให้นักศึกษาอ่านคำจำกัดความของนักการศึกษาชาวไทยและต่างประเทศ ที่กล่าวถึงค่านิยมไว้ ดังต่อไปนี้

Fraenkel (1980, 215) ให้นิยามคำว่าค่านิยมว่า เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นกับจิตใจคน ค่านิยมเป็นตัวแสดงถึงค่า (Worth) หรือความดีในหลายลักษณะจากประสบการณ์ โดยที่ค่านิยมแบ่งเป็น 2 สาขา คือ สุทธิย และจริยธรรม สุทธิย หมายถึง ความคิดพิจารณาว่าอะไรสวย อะไรงาม คนชื่นชมอะไร ส่วนจริยธรรมเป็นเรื่องความประพฤติการปฏิบัติของคน โดยมีคุณธรรม (Moral) เป็นพื้นฐานว่าทำอย่างไรผิด ทำอย่างไรถูก ค่านิยมตามความคิดของ Fraenkel จึงหมายถึง นามธรรมหรือความคิดที่คนตระหนักว่าอะไรคือสิ่งสำคัญในชีวิตและความปฏิบัติ

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ อธิบายว่า ค่านิยมด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เป็นความคิดความรู้สึกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดของคน อานนท์ อาภาภิรม เห็นด้วยกับ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ

โดยสรุปว่า ค่านิยม เป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิด (Ideas) ในเรื่องที่ควรจะเป็น และเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ปรารถนาหรือเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงความความปรารถนาดังกล่าว เพราะฉะนั้น ค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะต้องการสิ่งใดหรือควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไร (2520, 43 และ 47) สุนทรื โคมิน และ พัทยา สายหู ให้คำจำกัดความของ ค่านิยม คล้ายคลึงกันว่า ค่านิยมเป็นลักษณะความเชื่อที่มนุษย์แต่ละคนยึดถือไว้เป็นหลักปฏิบัติ ค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล และมีลักษณะถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้ ค่านิยมแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ค่านิยมที่เป็นเป้าหมาย หรือค่านิยมหลัก หรือค่านิยมอุดมคติ
2. ค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ หรือค่านิยมรอง หรือค่านิยมอุปกรณ

(คณะกรรมการโครงการศึกษาเรื่องสตรีไทย 2520, 17 และ 19)

วชิรญา บัวศรี อภิปรายว่า ค่านิยม หมายถึง ทศนคติและความเชื่อมั่นที่ฝังลึกอยู่ในตัวตน และมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ค่านิยมเป็นสิ่งที่ได้รับสืบทอดมาจาก พ่อ แม่ ครู อาจารย์ และบางครั้งก็ได้มาจากสิ่งแวดล้อม ในทัศนะของ วชิรญา บัวศรี เชื่อว่าค่านิยมแบ่งเป็น 6 ประเภทคือ

1. ด้านวัตถุ
2. ด้านสังคม
3. ด้านศาสนาและศีลธรรม
4. ด้านจริยธรรม
5. ด้านสุนทรียภาพ
6. ด้านสังจธรรม

(คณะกรรมการโครงการศึกษาเรื่องสตรีไทย 2520, 25)

สนิท สมัครงการ และ สุนทรื โคมิน ให้คำจำกัดความของค่านิยมว่าคือความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นดี เห็นชอบสมควรที่จะยึดหรือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น (2522, 13)

พนัส หันนาคินทร์ มีความเห็นว่า ค่านิยมนั้นหมายถึง การยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่า ที่คนหรือกลุ่มคนมีอยู่ต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ มนุษย์ สิ่งมีชีวิต อื่น ๆ รวมทั้งการกระทำในด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้โดยได้ทำการประเมินค่าจากทัศนะต่าง ๆ โดยถี่ถ้วนและรอบคอบด้วย

ถ้าดูจากศัพท์คำผสมในภาษาไทย ระหว่างคำ ค่า และ นิยม ได้คำแปลว่า ความชอบ และการยอมรับถือสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยคุณประโยชน์ในตัวของสิ่งนั้น ๆ

(อารมณฺ์ ฉนวนจิตร 2524, 9)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้พอจะสรุปได้ว่า ค่านิยมตามความหมายของแต่ละสาขาวิชา มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย แต่ในประเด็นสำคัญแล้วทุกสาขามีส่วนที่คล้ายคลึงกันคือ ค่านิยมเกิดขึ้นจากการคิดอย่างรอบคอบ การวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนถึงผลที่จะตามมาในชีวิต ผนวกกับ ความเชื่อ ความศรัทธา ที่สังคมโดยรวมและปัจเจกบุคคลยึดถือว่าเป็นสิ่งมีคุณค่า โดยเหตุนี้ค่านิยม จึงกลายมาเป็นเครื่องนำทางพฤติกรรมของคนในแต่ละสังคมอย่างชัดเจน คนประพฤดิเช่นไร สะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อของคนเหล่านั้นได้ คนมีค่านิยมที่ดีก็จะทำความดี

สุขเอ๋ย สุขใจ	สุขเพราะได้ทำดีมีกุศล
ทำประโยชน์ส่วนรวมร่วมกมล	เสียสละส่วนตนด้วยเต็มใจ
เพราะเห็นแก่มนุษยธรรมอันล้ำเลิศ	เราชูเชิดความดีที่ยิ่งใหญ่
เลิกคิดเห็นแก่ตัวมัวชิงชัย	โลกจักได้สุขสันต์ทั่วกันเอย

(ฐะปะนีย์ นาครทรรพ 2520, 73)

ความหมายของจริยธรรม (Ethics)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, 930) ให้ความหมายจริยธรรมว่า ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติความดีในระดับต่าง ๆ ศีลธรรม และกฏศีลธรรม พนัส หันนาคินทร์ (2520, 10) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความดี ความถูกต้อง และความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคม ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2522, 27) มีความเห็นแตกต่างออกไปโดยเขียนว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางจิตใจและสภาพแวดล้อมซึ่งทำใ้บุคคลทำความดีหรือละเว้นความชั่ว

กูด (1974, 314) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า “การปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม” เรสท์ (1976, 6) เสนอข้อคิดที่แตกต่างออกไป โดยให้ความหมายของจริยธรรมว่า “เป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม การมีปะทะสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction) โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคน”

พระธรรมปิฎก (2534, 4) อภิปรายความหมายของจริยธรรมว่า เป็นคำที่มีความหมายไม่ชัดเจน พูดได้โดยย่อว่าความหมายมี 2 แบบ แบบที่หนึ่งเป็นแบบที่เราบัญญัติขึ้นมา เป็นศัพท์ทางวิชาการจากตะวันตก ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Ethics” เป็นคำใหม่ที่ใช้ไม่นานมานี้ ในทางตะวันตกจริยธรรม (Ethics) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติ หลักความประพฤติซึ่งเน้นพฤติกรรมที่แสดงออกไปภายนอก เฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ อีกแบบหนึ่งเป็นความหมายที่เป็นไปโดยศัพท์เดิม ถ้ามองถึงหลักทางพุทธศาสนา คำว่า จริยธรรม มาจากคำว่า “จริยะ” บวก “ธรรมะ” ธรรมะในที่นี้แปลว่า สิ่ง หลัก หรือ ข้อ จริยะ แปลว่า ความประพฤติ แต่ถ้าดูให้ลึกซึ้งจะเห็นว่า จริยะนั้นเป็นคำศัพท์ในภาษาบาลี ตามไวยากรณ์มาจากรากศัพท์ว่า จร จริยะ เป็นเพียงวิธีการทางไวยากรณ์ เพื่อให้รากศัพท์ที่เป็นกิริยาเป็นนามขึ้นมา ริยะ เป็น ปัจจัย (Suffix) เมื่อนำไปประกอบกันก็เป็น จริยะ ซึ่งเป็นคำนาม ฉะนั้น ความหมายที่แท้จริงอยู่ที่ จร จร ซึ่งแปลว่า เที่ยวไป เดินไป เป็นรูปธรรม ถ้ามองทางนามธรรม ก็เปรียบเทียบกับการเดินทางเหมือนกัน คือ การดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นความหมายรวมตั้งแต่ ความคิด จิตใจ และพฤติกรรม

ในทางพุทธศาสนา คำว่า จริยะ นี้ใช้เป็นพิเศษในคำว่า ธรรมจริยะ ธรรม แปลว่า ประเสริฐ จริยะ คือการดำเนินชีวิต ดังนั้น ธรรมจริยะ คือการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ

ความหมายของจริยธรรมของตะวันตก แตกต่างกับทางพุทธศาสนา จริยธรรมตามความหมายของทางตะวันตกมองด้านหนึ่งของชีวิตเท่านั้น โดยเน้นการแสดงออกภายนอกเป็นพฤติกรรมที่มองเห็นได้ หรือมีผลกระทบต่อสังคมเป็นต้น

ส่วนจริยธรรมในทางพุทธศาสนา มองชีวิตทั้งชีวิต ทั้งระบบ ทั้งกาย วาจา หรือใจ ดังนั้น คำจำกัดความแบบตะวันตก คุณธรรมเป็นเรื่องคุณสมบัติทางจิตใจ จริยธรรมหรือพฤติกรรมที่แสดงภายนอก มองเห็นได้

ความหมายทางพุทธศาสนา จริยธรรมก็ครอบคลุมทั้งหมด ส่วนคุณธรรมเป็นส่วนหนึ่งในจริยธรรม

วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสฐียรพงษ์ วรรณปก ให้ความหมาย จริยธรรมโดยแยกออกเป็น จริยะ กับ ธรรมะ โดยสรุปว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติ ส่วนธรรมะนั้นให้ความหมายโดยสรุปไว้ 4 ประการ คือ

1. สภาวะที่เป็นไปอย่างนั่นเอง เช่น ธรรมชาติ ธรรมคาถา ธรรมชาติ
2. ความถูกต้องดีงาม เช่น ความชอบธรรม ความยุติธรรม ธรรมในที่นี้มีความหมายตรงข้ามกับอธรรม

3. สิ่งหรือปรากฏการณ์ 2 ชนิด คือ ชนิดหนึ่งถูกปรุงแต่งจากสิ่งอื่น ๆ หลายสิ่ง กับ สิ่งที่เกิดจากการปรุงแต่ง

4. หลักคำสอนของศาสนา เช่น พุทธธรรม คริสต์ธรรม อิสลามิกธรรม

ถ้าจะให้ความหมายสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนา จริยธรรมจึงหมายถึงหลัก คำสอนว่าด้วยความประพฤติ เป็นหลักสำหรับให้บุคคลยึดถือในการปฏิบัติตน อย่างไรก็ตาม จริย ธรรมไม่จำเป็นต้องมาจากคำสอนของศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น บางส่วนก็ได้มาจากแนว ความคิดของนักปรัชญาด้วย เช่น อริสโตเติล ชงจื้อ มหาตมะคานธี เป็นต้น (ปรีชา เสรษฐิธร 2523, 84)

คำว่า จริยธรรม นอกจากจะหมายถึงหลักปฏิบัติแล้วยังเป็นวิชาการแขนงหนึ่งด้วย ใน แง่นี้บางทีเรียกว่า จริยศึกษา และจริยศาสตร์ ทั้งจริยศาสตร์ และจริยศึกษา มีความแตกต่างกันซึ่งจะ กล่าวถึงในความหมายของแต่ละเรื่องในหัวข้ออื่น ๆ ต่อไป

ความหมายของจริยธรรมกว้างครอบคลุมไปถึงคำนิยามด้วย ดัง สาโรช บัวศรี สรุปว่า จริยธรรมมีอยู่หลายรูป จริยธรรมในรูปของศีล หรือในรูปของคำนิยามทางจริยธรรมก็มี หรือจริย ธรรมในรูปของคุณธรรม และอาจรวมถึงคำนิยามในสังคมอีกด้วย จริยธรรมบางข้อก็เป็นสภาพ นามธรรม เป็นความไม่มีตัวตน เช่น หิริ โอตตปฺปะ ความเสียสละ ความดี คนดี ฯลฯ บางข้อเป็น พฤติกรรม เช่น การให้ การช่วยเหลือ ความขยันหมั่นเพียร ความกตัญญูกตเวที จริยธรรมจึงหมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติ (Conduct) ที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติตาม จริย ธรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับความถูกต้องในความประพฤติ อันมีความหมายถึงการกระทำอย่างเสรี ภาพในขอบเขตของมโนธรรม อันได้แก่ความสำนึกในความบังควรที่จะกระทำหรือเป็นหน้าที่ที่จะ ต้องการทำของสมาชิกแต่ละคนในสังคมนั้น ความเปลี่ยนแปลงของจริยธรรมย่อมเกิดขึ้นได้อยู่ เสมอ ในเมื่อสภาวะการณ์ของการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงในสภาวะการณ์ของ ชีวิตย่อมทำให้ทัศนคติที่มีต่อจริยธรรมเดิมได้รับการพิจารณาใหม่เกิดแง่คิดใหม่ขึ้น จริยธรรมเดิม อาจเปลี่ยนแนวทางหรือได้รับการเพิ่มเติม ขยายความให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์อันเปลี่ยนไป แล้วยุ่ หรือจะสรุปให้ชัดเจนได้ว่า

1. จริยธรรมเป็นเรื่องของความคิด เป็นนามธรรม เป็นหลักการ เป็นเหตุผล เป็นหลัก ทางศาสนา ซึ่งคนและสังคมใช้เป็นหลักในการยึดถือ คัดสินใจ เพื่อจะปฏิบัติต่อไป

2. จริยธรรมเป็นพฤติกรรม หรือการกระทำที่มีพื้นฐานจากแนวทางที่ยึดถือ

มีนักศึกษาไทยหลายคนที่ทำให้ความหมายของจริยธรรมไว้สั้น ๆ แต่เข้าใจง่าย อย่างที่
ภิญโญ สาร ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม คือคุณความดีที่ควรประพฤติ

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายของคำจริยธรรม ว่าจริยธรรม ก็คือ ศีลธรรม ซึ่งตรงกับ
Morality (กรมการฝึกหัดครู 2525, 10)

จากความหมายของคำ “จริยธรรม” ที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ดังที่ได้รวบรวมไว้ ผู้เขียน
จึงขอสรุปความหมายของคำ “จริยธรรม” ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มนี้เท่านั้น ว่า

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม
และตนเอง คำว่า จริยธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ควรประพฤติ ในการสอนจริยธรรมแก่นักเรียน ครู
ควรคำนึงว่า สิ่งที่ควรประพฤตินั้นควรประพฤติในกรณีใด ในสถานการณ์ใด ในโอกาสหรือเวลาใด
เช่น เมื่อเราสอนจริยธรรมแก่นักเรียนในปัจจุบันนี้ เราจะต้องรู้สภาพของบ้านเมืองว่า ประเทศไทย
กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา หลักจริยธรรมทั้งปวงที่จะสอนจึงต้องสอดคล้องกับการพัฒนา
ประเทศ ส่งเสริมให้นักเรียนเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมที่กำลังพัฒนา ไม่ขัดต่อการพัฒนาและส่งเสริม
ให้การพัฒนานั้นเป็นไปด้วยดียิ่งขึ้น

ความหมายของจริยศาสตร์

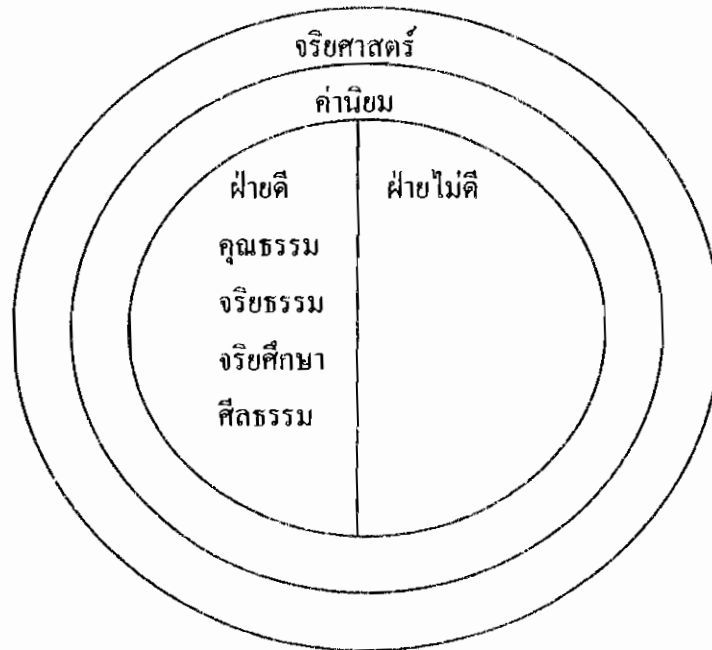
จริยศาสตร์ เป็นวิชาแขนงหนึ่งของวิชาปรัชญา ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ทางด้าน
คุณค่า ซึ่งแตกต่างกับวิชาสังคมศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ด้านข้อเท็จจริง นักจริยศาสตร์
ต้องศึกษา ทดลอง ตั้งทฤษฎี เช่นเดียวกับนักวิทยาศาสตร์ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2526 : 3-5) หรือถ้าจะให้
ความหมายที่แคบลง จริยศาสตร์คือศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติ ความประพฤติและคุณค่า
ของมนุษย์ ตลอดจนจุดหมายปลายทางของชีวิต ดังนั้น จริยศาสตร์จึงเป็นเรื่องราวการค้นหาคำตอบ
เกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่อง

1. ความถูก-ผิด ความดี-ชั่ว ความควร-ไม่ควร ของการกระทำของมนุษย์
2. ลักษณะของการทำดี หรือการทำอันมีคุณค่า
3. อะไรคือสิ่งอันพึงปรารถนาสูงสุด หรือประเสริฐสุดสำหรับชีวิตมนุษย์
4. เกณฑ์หรือมาตรการที่จะนำมาตัดสินถูก-ผิด ของการกระทำเนื่องจากเมื่อเราบอก

ว่า การกระทำอย่างหนึ่งถูก มันจะต้องถูกตามมาตรการที่เราใช้ตัดสิน ซึ่งการกระทำเดียวกันนั้นอาจ
ผิดได้ถ้าใช้มาตรการอื่นตัดสิน

5. การแสวงหาความแจ่มชัดในเชิงเหตุผล ในปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความยุติธรรม การเห็นแก่ผู้อื่น ตลอดจนเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์ เช่น การเห็นแก่ตัว การฆ่าตัวตาย การรักตัวเอง เป็นต้น (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ 2525, 3)

จากความหมายที่จริยศาสตร์เป็นวิชาการแขนงหนึ่งของปรัชญา ในหนังสือเล่มนี้จะไม่กล่าวถึงจริยศาสตร์ แต่จะกล่าวถึง จริยศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องราวด้านความประพฤติ การปฏิบัติที่จริยศาสตร์ได้ศึกษาค้นคว้ามาแล้วบางส่วนและนำมาสอนมาปลูกฝังอบรมแก่เยาวชน นักศึกษา และคนต่อไป

จริยศาสตร์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ethics ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณว่า Ethike ซึ่งหมายถึงกิจนิสัย (Habit) หรือประเพณี (Custom) ซึ่งในสมัยของอริสโตเติล มีความหมายถึงถึงคุณธรรม หรือแสดงลักษณะทางคุณธรรม แต่ในความหมายปัจจุบัน จริยศาสตร์เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความประพฤติอันถูกต้องและดีงามมีคุณค่าเป็นเรื่องของการแสวงหาอะไรคือความดี มีหลักเกณฑ์ใดเป็นเครื่องตัดสิน และด้วยเหตุผลประการใด

จากทฤษฎีและหลักการของจริยศาสตร์ ได้นำมากำหนดว่า พฤติกรรมใดบ้างที่ถูกต้องดีงาม ควรประพฤติปฏิบัติ พฤติกรรมเหล่านี้เรียกว่า จริยธรรม หรือคุณธรรม และในกรณีที่เน้นทั้ง

ข้อห้ามและข้อควรประพฤติก็เรียกว่า ศีลธรรม กล่าวคือ เป็นข้อควรประพฤติ หรือข้อควรละเว้น จากการประพฤติในสิ่งซึ่งสังคมพิจารณาแล้วว่า เป็นสิ่งควรกระทำ หรือควรละเว้น

ถัดจากขั้นตอนที่กำหนดเป็นจริยธรรม ก็ถึงขั้นที่เรียกว่า จริยศึกษา คือการปฏิบัติตาม ความเชื่อที่กำหนดไว้ของจริยธรรม

ความหมายของจริยศึกษา

จริยศึกษา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Moral Education มาจากรากศัพท์ว่า Mores ซึ่งหมายถึง จารีต ประเพณี หรือกฎศีลธรรม เป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปฏิบัติ เป็นบรรทัดฐานที่ควบคุมความ ประพฤติ ซึ่งสังคมพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นอันตราย หรือให้ประพฤตินในสิ่งที่จะเอื้อประโยชน์สูงสุดแก่สังคม ทั้งเป็นตัวกำหนดความถูกต้องหรือผิดพลาดจากสิ่งซึ่งสังคมยึดถือปฏิบัติ

จริยะ ภาษาไทยหมายถึง ความประพฤติ ตามความหมายของจริยะนั้น ได้แฝงคุณ สมบัติแห่งความดีแทรกไว้ด้วย ความประพฤติมีความหมายแตกต่างไปจากพฤติกรรม กล่าวคือ พฤติกรรมเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการทางร่างกายซึ่งสามารถสังเกตได้ ทั้งด้านปฏิกริยาได้ตอบ เฉพาะส่วนของกล้ามเนื้อ คอัม หรืออวัยวะส่วนอื่น ๆ และการจัดระเบียบ แบบรูปอันจะนำทางไปสู่ เป้าหมายของปฏิกริยาได้ตอบนั้น พฤติกรรมเป็นกิจกรรมซึ่งร่างกายแสดงออกมาเมื่อถูกเร้าจากสิ่ง แวดล้อม ส่วนความประพฤติในแง่จริยะ เป็นการบวกพฤติกรรมเข้ากับคุณธรรมคือสิ่งที่ดีงาม เป็น ประโยชน์ มีศีลธรรม เมื่อจริยะผนวกเข้ากับการศึกษา ซึ่งหมายถึงกระบวนการสร้างรูปแบบ เปลี่ยน แปลงพฤติกรรมของมนุษย์จากสัญชาติญาณไปสู่การยับยั้งชั่งคิด ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุแล้วไว้ว่า “เป็นการประหารเสียซึ่งสัญชาติญาณแห่งสัตว์” คือเน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน ให้มีความแตกต่างไปจากสัตว์ และนำไปสู่ความเป็น “มนุษย์” การศึกษามุ่งในการพัฒนาคนทั้งทาง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม

จึงอาจกล่าวได้ว่า จริยศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของคนให้มีความ ประพฤติดี มีคุณธรรม และแสดงออกมาจนเป็นปกตินิสัย

จริยศึกษาจะมีความหมายเช่นไรขึ้นอยู่กับผู้ที่ให้ความหมายว่าต้องการจะให้จริยศึกษา ครอบคลุมอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางในการศึกษา ประมวลผลสู่การปฏิบัติต่อไป

นักการศึกษา ครู อาจารย์ มองจริยศึกษาจากอดีตของการจัดการศึกษาของประเทศไทย ตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการมีชื่อว่า กระทรวงธรรมการ ที่ทำแผนการศึกษาชาติครั้งแรก เมื่อปี

พ.ศ.2479 โดยมีคำว่า จริยศึกษาอยู่ในความมุ่งหมายของการศึกษา 3 ส่วน คือ พุทธศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2479 เป็นต้นมาจึงใช้คำว่า จริยศึกษาเรียกแทนการศึกษาเกี่ยวกับ ธรรมจริยา ธรรมจารี จรรยา วิชาหน้าที่พลเมือง และศีลธรรม สมบัติผู้ดี เป็นต้น

ในปัจจุบันประเทศกำลังพัฒนา จริยศึกษามีความหมายแตกแยกออกไปเพื่อรับกับการพัฒนานั้น โดยความคิดดังนี้

1. จริยศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำไปสู่การเป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี โดยยึดถือการปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติทางศาสนาเป็น ส่วนสำคัญ

2. ความหมายของจริยศึกษารอบคอบค่านิยม ซึ่งเกิดมาจากการขยายเนื้อหาทางศีลธรรม จริยธรรม ไปสู่การดำรงรักษาวัฒนธรรมและการปลูกฝังค่านิยมทางประชาธิปไตย เป็นเรื่องของการปลูกฝังทางด้านจิตใจและความรู้สึกโดยตรง

3. ความหมายอีกอย่างหนึ่งของจริยศึกษา คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดกณินิสัย (Characteristic) หรือบุคลิกภาพ (Personality) ที่พึงปรารถนา ซึ่งเป็นการพัฒนา จริยธรรมโดยตรง

ดังนั้น ความหมายของจริยศึกษา คือ การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดจริยธรรม จริยธรรม จึงมีอยู่ 2 ส่วน คือ

1. ความรู้เชิงทฤษฎี หมายถึง เนื้อหาทางด้านจริยธรรม เกณฑ์การพิจารณาความดี
2. กับอีกส่วนหนึ่งคือ พฤติกรรม หมายถึง การปฏิบัติ กระกระทำที่สังคมพึงปรารถนา

การให้ผู้เรียนมีความรู้ทางทฤษฎีหรือหลักการ คือ ให้มีความรู้ว่า อะไรคือจริยธรรม การกระทำใดในสังคมเรียกว่าเป็นการกระทำดี นั่นคือมีความรู้ชัดเจนว่า ควรดำเนินชีวิตอย่างไรจึงจะถูกหลักจริยธรรม เมื่อมีความรู้แล้วจะต้องนำมาปฏิบัติได้จริงในชีวิต ซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญของการสอนจริยศึกษา

แนวความคิดของจริยศึกษา

จริยศึกษามีความหมายหลากหลายตั้งแต่การสอนให้บุคคลมีการประพฤติดีตามแนวศาสนา การฝึกให้บุคคลเป็นพลเมืองดีตามปทัสถานทางสังคม (Norms) ไปจนถึงเป็นการสร้าง

บุคลิกภาพที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นในตัวสมาชิกของสังคม ดังนั้น การพัฒนาจริยศึกษาจะประสบความสำเร็จ เมื่อบุคคลที่ได้รับการพัฒนาเกิดคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. การมีค่านิยมเชิงจริยธรรม
3. การมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

ดังนั้น การจัดจริยศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน คือการปลูกฝังอบรมบุคคลให้มีความรู้สึกและจิตใจเชิงจริยธรรม เพราะการสร้างเจตคติจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ถาวร (โกวิท ประวาลพุกษ์ 2529, 16)

ความหมายของคุณธรรม (Virtue)

คุณธรรม มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก ซึ่งหมายถึง “คุณงามความดี” เป็นเรื่องของจิตใจ เช่นเดียวกับจริยธรรม จริยธรรมกับคุณธรรมเป็นคำที่ใกล้เคียงกัน แต่ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน ใช้แทนกันไม่ได้ จริยธรรมมีความหมายเกี่ยวกับความประพฤติ การปฏิบัติ ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรือถูกต้องกับกฎเกณฑ์ของสังคม ส่วนคุณธรรมเป็นเรื่องภายในจิตใจของคน ความคิด ความรู้สึก ความรับผิดชอบชั่วดีที่คอยกำหนดการกระทำของคน

ความสำคัญของค่านิยม

คนในสังคมมีพฤติกรรมบางประการแตกต่างกัน เป็นผลมาจากความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม สิ่งที่เป็นตัวกำหนดลักษณะ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ส่วนหนึ่งคือ ค่านิยม ซึ่งหมายถึง ความเชื่อของแต่ละบุคคล ในสิ่งที่มีค่า มีความสำคัญ และเป็นที่ยอมรับปรารถนาของเขา ในขณะที่สิ่งอื่นดูไม่มีค่า ไม่มีค่า ไม่มีความสำคัญ และไม่เป็นที่ต้องการในลักษณะดังกล่าว ค่านิยมจึงทำหน้าที่เป็นมาตรฐานในการเรียนรู้ การประเมิน การเลือก และการตัดสินใจของบุคคลว่า อะไรดี-ไม่ดี มีค่า-ไม่มีค่า สำคัญ-ไม่สำคัญ ถูก-ผิด ควรทำ-ไม่ควรทำ (พนัส หันนาคินทร์ 2521) นอกจากนั้นค่านิยมยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นตัวตัดสินใจ ตัวกำหนด และผลักดันให้พฤติกรรมโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ค่านิยมจึงเป็นพลังซ่อนเร้นอยู่ภายใต้พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ อิทธิพลของค่านิยมจึงเป็นรากฐานของปัญหาทางสังคมมากมาย เช่น ความขัดแย้งทางค่านิยมอาจทำให้เกิดการปะทะต่อสู้กันอย่างเปิดเผยได้ (Maslow. 1959, Hardy. 1970, Rokeach. 1973 อ้างจาก สุนทรี โคมิน 2522, 1) ซึ่งสอดคล้อง

กับคำกล่าวของ พณีส หันนาคินท์ (2520, 5) ที่ว่า ค่านิยมเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะบ่งชี้ว่า เราจะประพฤติหรือปฏิบัติตัวอย่างไรต่อตนเองและสังคม การเลือกกระทำ หรือปฏิบัติของแต่ละคนขึ้นอยู่กับค่านิยมที่เขายึดถืออยู่เป็นประการสำคัญ หากคนคนนั้นยึดถือค่านิยมที่ดี ก็คงแน่ใจได้ว่าการกระทำของเขาจะเป็นไปในทางที่ดี ที่ถูก ที่ควร ที่พึงปรารถนาของสังคม นอกจากนั้น ค่านิยมยังเกิดจากประสบการณ์ของคนแต่ละคนที่ได้มาจากการวินิจฉัยด้วยตัวเอง ค่านิยมเป็นกำลังหนุนให้คนประพฤติอย่างนั้นอย่างนี้ เราทราบค่านิยมของคนจากความประพฤติ การปฏิบัติในภาวะต่าง ๆ การสร้างค่านิยมนั้น แต่ละบุคคลจะต้องเลือกกำหนดค่า แล้วผสมผสานคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการวินิจฉัย และเลือกสรรอย่างอิสระเสรี จากหลาย ๆ ตัวเลือกเข้าเป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของตนเอง ค่านิยมจึงเป็นผลจากการสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์แห่งชีวิตโดยตรง และค่านิยมที่มีความเข้มสูง ย่อมมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น นั่นคือ ถ้าค่านิยมใดที่ได้รับการค้ำชูอย่างค่อเนื่อง อย่างสม่ำเสมอเป็นระยะเวลายาวนาน และในทุกระดับของระบบสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่มสังคม และสถาบันไปจนถึงโครงสร้างสังคมแล้ว ค่านิยมเหล่านั้นก็จะจัดตัวเป็นระบบค่านิยม และพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย แล้วจะหยั่งรากลึกกลงไปในส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ยากที่จะมีการเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อมีค่านิยมใหม่ ๆ เข้ามาถ้าขัดกับค่านิยมสำคัญ หรือระบบค่านิยมในบุคคลที่ฝังรากลึกอยู่ก่อนแล้ว บุคคลนั้นก็จะมีปฏิกิริยาไม่ยอมรับหรือต่อต้าน แล้วจะนำไปสู่การแสดงออกเป็นความขัดแย้งอย่างรุนแรง ดังนั้น หากค่านิยมทั้งหมดสามารถนำออกมาวัดและจัดทำเป็นแผนที่มีระบบแล้วก็จะ เป็นภาพพื้นฐานที่จะนำมาพิจารณาปัญหาของมนุษย์ได้หลายแง่มุม (สุนทร โคมิน และสนิท สมักรการ 2522, 3)

การศึกษาค่านิยมจึงเป็นสิ่งมีประโยชน์ และสามารถใช้พยากรณ์พฤติกรรมของมนุษย์ได้วิธีหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมที่แสดงออก หรือยังไม่แสดงออก โดยมีเจตคติ (Attitude) เป็นตัวช่วยผลักดันอีกระดับหนึ่ง การพิจารณาว่าค่านิยมใดเป็นค่านิยมที่จะยอมรับได้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้ตัดสินค่านิยมว่า ได้มีส่วนร่วมและยอมรับค่านิยมนั้นหรือไม่

เมทคาล์ฟ (Metcalfe) ได้กล่าวถึงวิธีทดสอบค่านิยมที่ได้มาว่า จะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ไว้ 4 วิธี คือ (อ้างจาก นาดยา ภัทรแสงไทย 2524, 109-111)

1. การสร้างสถานการณ์ใหม่ (New Case Test) เป็นการทดสอบด้วยการนำเอาค่านิยมที่ได้รับไว้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ เป็นการทดสอบค่านิยมเหล่านั้นว่า ผู้ถูกทดสอบจะยังคงยอมรับและยึดถือค่านิยมที่ประเมินไว้แล้วนั้นหรือไม่ เมื่อนำไปใช้ในเหตุการณ์หรือปัญหาใหม่

2. การพิจารณาจากข้อมูลอื่น ๆ (Subsuption Test) วิธีนี้หมายถึงการให้ผู้ถูกทดสอบรวบรวมข้อเท็จจริง หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมทั่ว ๆ ไป ที่ผู้ถูกทดสอบยอมรับอยู่แล้ว นำค่านิยมที่จะประเมินมาทดสอบดูว่า เป็นค่านิยมไปที่ผู้ถูกทดสอบยอมรับอยู่แล้ว จึงนำค่านิยมที่จะประเมินมาทดสอบดูว่าเป็นค่านิยมส่วนหนึ่งเหล่านั้นหรือไม่

3. การทดสอบด้วยการแลกเปลี่ยนบทบาท (Role Exchange Test) หมายถึงวิธีการที่ลองให้ผู้ถูกทดสอบสวมบทบาทต่าง ๆ เช่น อาจให้สมมติว่าตนเองเป็นกรรมกร หรือเป็นนายแพทย์ หรือครู เป็นต้น แล้วทดสอบดูว่าเมื่อสวมบทบาทเป็นบุคคลเหล่านั้นแล้ว ผู้ถูกทดสอบจะยังคงยอมรับในค่านิยมที่ได้ประเมินหรือไม่

4. การนำผลไปใช้ได้ทั่วไป (Universal Consequence Test) วิธีนี้หมายถึง การให้ผู้ถูกทดสอบลองคิดดูว่า ถ้าทุกคนอยู่ในเหตุการณ์หรือปัญหาที่คล้ายคลึงกันแล้วปฏิบัติตามค่านิยมที่ประเมิน จะเกิดอะไรขึ้นตามมา จากนั้นให้พิจารณาว่าจะสามารถยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นตามมานั้นหรือไม่

ปัญหาจริยธรรม

ปัญหาจริยธรรมในโลกปัจจุบันที่เกิดขึ้น โดยทั่วไปสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และจิตใจมนุษย์ นำไปสู่ความประพฤติการปฏิบัติเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานของสังคม ครูจึงควรศึกษาวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้

ในสังคมปัจจุบันเกิดคำถามเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรม 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเรื่องความเสื่อมของจริยธรรม หรือไม่เสื่อม มีเหตุการณ์หลายอย่างในสังคมไทยที่สื่อแสดงให้เห็นว่าคนประพฤติปฏิบัติไปในทางไม่ดีมากขึ้น เช่น มีคดีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นทุกวันทั่วประเทศไทย การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาแทนการใช้เหตุผล คำถามที่เกิดขึ้นว่า เกิดอะไรขึ้น จริยธรรม ศีลธรรม เสื่อมหรือคนเสื่อม

2. ปัญหาเรื่องการละเลยการปลูกฝัง สร้างเสริม พัฒนาจริยธรรมในครอบครัว สถาบันการศึกษา สังคมและสิ่งแวดล้อมทั่วไป ในครอบครัวที่เริ่มมีปัญหามากขึ้น เช่น การหย่าร้าง การแตกแยก ครอบครัวมีปัญหา โดยเฉพาะในสังคมของอุตสาหกรรม ครอบครัวขาดความอบอุ่นอย่างที่สังคมเกษตรกรรมเคยมี ในสถาบันการศึกษา แม้ว่า หลักสูตรได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ชัดเจนเรื่องค่านิยมและจริยธรรม แต่วิธีการที่จะนำเรื่องเหล่านี้ไปสู่เยาวชนยังมีปัญหาอย่างยิ่ง ปัญหาหนึ่งคือ ปัญหาครูและวิธีการปลูกฝังพัฒนาจริยธรรม

ในบทนี้เราจะพิจารณาสองข้อนี้ เพื่อเรียนรู้ปัญหาและนำความรู้ไปเสนอเพื่อผู้ปฏิบัติจะได้เข้าใจ และหาวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อนำไปพัฒนาจริยธรรมเยาวชนหรือผู้เกี่ยวข้องในสังคมไทยต่อไป

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมและการแก้ปัญหา

จากสภาพแวดล้อมในสังคมโลกปัจจุบัน พบว่า ปัญหาที่เกิดกับมนุษย์ส่วนมากจะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะในสังคมของประเทศอุตสาหกรรม ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ.2544 นี้ ประเทศไทยยังคงนับได้ว่าเป็นประเทศกึ่งเกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรมอยู่ แต่ในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ หาดใหญ่ โคราช ฯลฯ ก็ประสบปัญหาไม่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประชากร 13 ล้านกว่าคน ประชากรจากทั่วประเทศ จากทุกภาค มุ่งหน้าเดินทางเข้ามาเพื่อหางานทำ เขาเหล่านั้นเกิดปัญหาด้านจิตใจไม่มากนักน้อย สาเหตุของปัญหาเหล่านั้นคือ

1. เกิดจากความเครียดและความกดดันในสังคม

ความกดดันในสังคมทำให้คนต้องพยายามต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรค ประสบการณ์ในการต่อสู้สร้างความเข้มแข็งให้คนบางพวก แต่ในบุคคลที่อ่อนแอไม่ยอมต่อสู้จะประสบกับความตึงเครียดจนถึงขั้นฆ่าตัวตาย หรือหันไปใช้สิ่งเสพติดต่าง ๆ หนทางแก้ไขปัญหานี้มีอยู่ 2 วิธี คือ

1.1 รัฐต้องวางแผนหาทางแก้ไขสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด เป็นปัญหาหนึ่งที่คนในกรุงเทพมหานครรอการแก้ไขจากรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย การจราจรติดขัดมาก ๆ ทำให้คนป่วยล้มตายทั้งที่ถ้าถึงมือแพทย์ก็อาจจะได้รับการรักษาเยียวยาได้ ผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงหลายรายที่อาศัยในกรุงเทพมหานครประสบกับความกดดันเหล่านี้ จริยธรรมของคนเท่านั้นที่จะช่วยผ่อนหนักเป็นเบาได้ แต่ทั้งนี้รัฐต้องมีแผนชัดเจนที่จะปลูกฝังสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว มีน้ำใจเมตตากรุณาต่อกัน

1.2 โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม การปรับตัว (Flexible) จัดว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่คนในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องมี เพื่อช่วยตัวเอง การปรับตัวต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระดับครอบครัว สร้างความเข้าใจ การให้อภัย เห็นใจซึ่งกันและกันก็จะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความอบอุ่น มีความมั่นคงในจิตใจเพิ่มมากขึ้น จัดว่าเป็นการเริ่มต้นเตรียมบุคคลให้พร้อมที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในสังคมให้ได้

2. ปัญหาอันเกิดจากความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี

ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์ชาติสามารถประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ขึ้นมาได้เป็นจำนวนมาก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถช่วยให้การดำเนินชีวิตของคนมีความสะดวกสบายมากกว่าเดิม คนจึงต้องทำงานหาเงินเพื่อซื้อสิ่งประดิษฐ์สมัยใหม่นั้น ๆ ทำให้จิตใจตึงเครียดและเกิดปัญหาสืบเนื่องดังนี้

2.1 เกิดความโลภ แสวงหาของใหม่อยู่เรื่อย ๆ ไม่พอใจกับสิ่งที่ตนมีอยู่ สร้างความทุกข์แก่ตนเอง

2.2 การเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ คนยุคใหม่ที่ไม่มีคุณธรรมจริยธรรมยอมปฏิบัติในสิ่งผิดพลาดได้ง่าย มุ่งเอาตัวเองฝ่ายเดียว ไม่คำนึงถึงผู้อื่น

2.3 ความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน การเห็นประโยชน์ส่วนตัวทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกขัดแย้งและเป็นศัตรูต่อผู้ที่ทำให้ตนเสียประโยชน์

การแก้ปัญหาข้อนี้จึงต้องนำคนเข้าหาศาสนา ไม่ว่าศาสนาใดของโลกล้วนแนะนำสั่งสอนให้คนรักกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันทั้งสิ้น แต่ในความเป็นจริงคนเป็นจำนวนมากคิดว่าตนเองเป็นผู้นับถือศาสนา ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยทราบถึงสาระ แนวความคิด และหลักธรรมที่ควรยึดถือปฏิบัติของศาสนานั้น ๆ เลย

หลักธรรมของศาสนาพุทธสามารถเตรียมคนให้อยู่ในโลกทุกยุคทุกสมัยอย่างมีความสุขได้อย่างอัศจรรย์ เพียงแต่พุทธศาสนิกชนเอาใจใส่ศึกษา พยายามปฏิบัติตามเท่านั้น ไม่ว่าจะการทำให้เป็นคนมีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกล ความไม่ยึดมั่น การปรับตน (Flexibility) ความอดทน (Patient) การให้ ล้วนอยู่ในหลักธรรมของศาสนาทั้งสิ้น

อุปสรรคในการปลูกฝังจริยธรรม

จริยธรรมตามหลักทางพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ประเสริฐที่ถูกต้องดีงาม จึงเป็นการมองชีวิตทั้งชีวิต เมื่อจริยธรรมมีความหมายกว้างขวางครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน ปัญหาและอุปสรรคจึงมีหลายประการด้วย ผู้สอนจึงต้องทำความเข้าใจกับปัญหาเหล่านี้ คือ

1. การมองจริยธรรมเป็นเรื่องราวและกิจกรรมเฉพาะด้านหนึ่งของชีวิต หมายความว่า เป็นกิจกรรมหนึ่งต่างหาก ถ้ามองจริยธรรมอย่างนี้ก็จะก่อให้เกิดปัญหาเพราะเป็นการมองจริยธรรมตามแนวคิดทางอุตสาหกรรมของตะวันตก ที่แยกความชำนาญพิเศษเฉพาะทาง การปลูกฝังจริยธรรมจึงมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของครูจริยธรรมโดยเฉพาะ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วครูทุกคนมี

หน้าที่สอดคล้องกับจริยธรรมในทุกสาขาวิชา เมื่อยกหน้าที่นี้แก่ครูจริยศึกษา ด้วยเวลาอันจำกัด และขาดความชำนาญ ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาจริยธรรมแก่เยาวชนไทย

2. การมองจริยธรรมในแง่ความประพฤติ มองว่าจริยธรรมคือ ความเมตตา กรุณา ความกตัญญู กตเวทิตะ ความสุภาพอ่อนโยน ความเคารพนับถือ ฯลฯ ซึ่งถ้ามองเป็นรายการ ๆ อย่างนี้ ก็จะหาวิธีการฝึกเป็นเรื่อง ๆ ไป ทำให้มองผ่านความเป็นจริงของชีวิตที่ว่า ระบบชีวิตของมนุษย์ไม่สามารถแยกเป็นเรื่อง ๆ ทุกอย่างต้องสัมพันธ์กัน การจะพัฒนาฝึกฝนจริยธรรมที่แท้จริงนั้น จะต้องมองเห็นความสัมพันธ์หรือองค์ประกอบเหล่านี้ว่าหัวข้อจริยธรรมต่าง ๆ นั้นทำงานสัมพันธ์กันอย่างไร ยกตัวอย่าง ถ้ามองความเจริญในรูปของมโนทัศน์ (Concept) ของนักผลิตแล้ว จะต้องมีความรักความพอใจ (ฉันทะ) ในการทำงาน ถ้ามีความรักงานขึ้นมาแล้วก็อยากทำงาน ความขยันหมั่นเพียรจะตามมา เมื่อขยันทำงานความอดทนก็เกิดขึ้น ความตรงต่อเวลาจะตามมา ความสำเร็จที่ต้องการไม่ได้บังเกิดผลในทันที ความซื่อสัตย์จึงบังเกิดด้วย เพราะฉะนั้นการมีจริยธรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคน สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จึงต้องมองหัวข้อความประพฤติในแง่ของลักษณะที่มีอยู่ในระบบความสัมพันธ์ และดูว่าจะโยงอะไรกัน จะทำอย่างไรจึงจะได้นำวิธีโยงให้สัมพันธ์กันนั้น ถ้าการพัฒนาจริยธรรมที่เป็นแกนหลักก็ได้ตัวหลักตามกรณีนั้น ๆ ในชีวิตจริงจริยธรรมอยู่เป็นขบวนไม่ได้อยู่โดด ๆ ยกตัวอย่างเช่น ต้องการฝึกให้คนมีกตัญญู กตเวทิตะ ถ้ามองเฉพาะตัวเป็นผู้ระลึกถึงคุณท่านแล้วก็ตอบแทน ก็มองในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่าจะทำอะไรให้ พ่อ-แม่ หรือครูอาจารย์ แต่ถ้ามองในแง่ของระบบชีวิตที่เป็นจริยธรรมทั้งหมด เป็นความสัมพันธ์ในระบบที่เป็นองค์รวมแล้ว ความกตัญญู กตเวทิตะสะท้อนไปถึงอะไร การระลึกถึงคุณงามความดีของผู้อื่น ทำให้มองเห็นว่า ผู้อื่นมีคุณความดีอะไรที่เป็นประโยชน์ การทำคุณความดีที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตทำได้อย่างไร เราจะถือเป็นตัวอย่างเพื่อปฏิบัติตนได้อย่างไรบ้าง ซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกันไม่ได้มองในแง่ของความประพฤติแง่เดียว

3. การมองจริยธรรมในด้านจิตใจเพียงด้านเดียวของชีวิต ดังได้กล่าวมาแล้วว่าจริยธรรมตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องทั้งหมดของชีวิต จริยธรรมเป็นเรื่องการพัฒนาคนทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา หรือเรียกว่า พัฒนาการทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์ และทางปัญญา กิจกรรมทุกอย่างสามารถมองในแง่ต่าง ๆ เห็นจริยธรรมได้หมดในกิจกรรมทุกอย่าง ในพฤติกรรมแต่ละครั้ง คนเราแสดงออกหรือทำอะไร มองในแง่จริยธรรมให้ชัดเจน

4. การมองจริยธรรมเป็นเรื่องสมมติ เป็นเรื่องของสังคมหรือกลุ่มชนชั้นกำหนดขึ้นมา หมายความว่า ความดี ความชั่ว เป็นเรื่องสมมติ ความดี ความชั่วเป็นเรื่องของสังคมที่จะบัญญัติขึ้น

มา สังคมหนึ่งบอกอย่างนี้ดี ในขณะที่อีกสังคมหนึ่งบอกว่าไม่ดี ถ้าคนคิดอย่างนี้แล้วจะก่อให้เกิด ปัญหาทางการพัฒนาจริยธรรม

5. การมองจริยธรรมในลักษณะจริยธรรมเทียม คือการประพฤติปฏิบัติเพื่อต้องการ ผลประโยชน์จากอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นระบบจริยธรรมเชิงธุรกิจ หมายความว่าในจิตใจที่แท้ไม่ได้มี จริยธรรม

6. การมองจริยธรรมไม่ทั่วในระบบชีวิต ระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความ สัมพันธ์กันกับสังคมและธรรมชาติ ถ้ามองข้ามอย่างหนึ่งอย่างใดไป ก็จะทำให้เกิดโทษภัยกับสังคม มนุษย์ได้ เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อม ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการ แดกแยกของครอบครัว ฯลฯ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทั้งทางด้าน กาย ใจ สังคม และ ธรรมชาติ

7. การมองจริยธรรมขัดแย้งสวนทางกับความสุข ทำให้เกิดปัญหาได้ ทั้งนี้เพราะว่า จริยธรรมเป็นเรื่องเดียวกับความสุข ซึ่งความสุขมีบทบาทสำคัญต่อจริยธรรมอย่างมาก ถ้าต้องการ ให้เยาวชนมีความประพฤติดี ต้องทำให้เด็กมีความสุขด้วย การพัฒนาจริยธรรมคือการพัฒนาไปสู่ ความสุข ทางพุทธศาสนามีเครื่องวัดความก้าวหน้าทางจิตใจอย่างที่พระธรรมปิฎก (2534, 4) ได้ เสนอไว้ดังนี้

7.1 ความร่าเริง ความปราโมทย์

7.2 ความอิมใจ ความปีติ

7.3 ความผ่อนคลายใจไม่เครียด ความประสันต์

7.4 ความสุข ความมีสมาธิ

(พระธรรมปิฎก 2534, 4-40)

จากงานวิจัยของกรมวิชาการ เรื่อง “โครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิผลต่อการ เรียนการสอนจริยธรรม” ได้เสนอปัญหาในการสร้างเสริมจริยธรรมดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการฝึกอบรม ที่จะทำให้เด็กเกิดความซาบซึ้งโดยไม่รู้สึกรู้ชื่อ หรือรู้สึกว่าคุณบังคับ ซึ่งปัญหานี้อาจเนื่องมาจากตัวครูเองก็ยังไม่รู้หลักการของคน ไม่เข้าใจ หรือ ไม่รู้วิธีการในการฝึกอบรมว่า ควรดำเนินการอย่างไรจึงจะได้ผล

2. ปัญหาที่เกี่ยวพันถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา กล่าวคือ เรายังลังเลใจว่า ควร กำหนดจริยธรรมสากลขึ้นสั่งสอนอบรมเยาวชนโดยไม่ฝักใฝ่ศาสนาใด หรือจะใช้หลักจริยธรรม

ของศาสนาพุทธ ในแบบแรกจะทำให้คนไทยส่วนใหญ่ขาดโอกาสเรียนรู้พุทธศาสนาของตน ซึ่งจะ
ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาของตนเองและสังคมได้ และในแบบหลังจะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือ
ไม่เพียงไร (กรมวิชาการ 2527, 61)

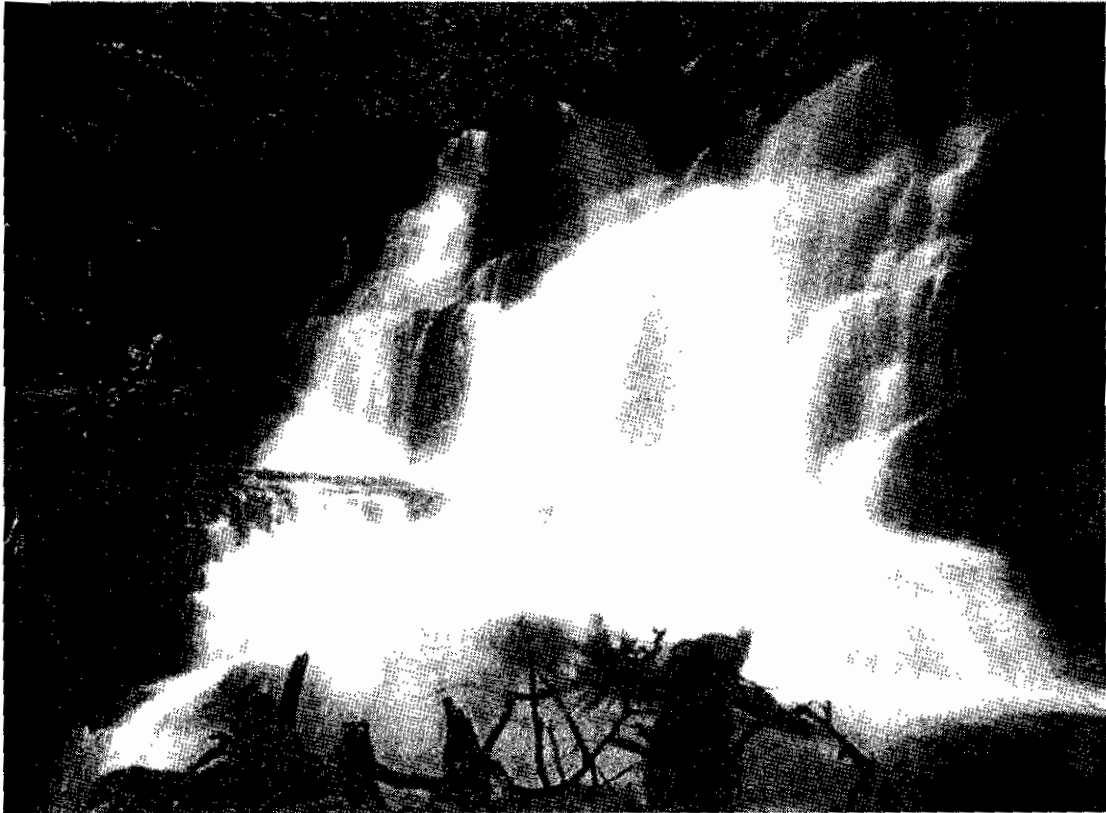
ประเภทของจริยธรรม

การแบ่งประเภทของจริยธรรมเพื่อความสะดวกต่อการนำไปประพฤติปฏิบัติมีความ
จำเป็นเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าจริยธรรมนั้นมีความสัมพันธ์สลับซับซ้อนจนยากที่จะแยกจากกันได้ก็ตาม
จริยธรรมอาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. จริยธรรมสำหรับผู้ครองเรือน หรือ พวกอาคาริกชน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า
โลกีย์ธรรม
2. จริยธรรมสำหรับผู้ประพฤติพรหมจรรย์ หรือพวกอานาคาริกชน หรือโลกุตระธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก แบ่งจริยธรรมออกเป็น 4 ด้าน
คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ระดับการมีความรู้เชิงค่านิยม ว่าการกระทำใดคือสม
ควรกระทำ และการกระทำใดไม่สมควรควรเว้น
2. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้ลึกของบุคคลที่เกี่ยวกับความชอบหรือไม่
ชอบ ทำดีเป็นลักษณะทำถูกต้อง ทำชอบเป็นลักษณะทำถูกต้อง การตัดสินความดีความชอบโดยถือ
เอาเกณฑ์ของความถูกต้องและความถูกต้องของบุคคลมาประเมินค่าจริยธรรมจึงเป็นทศนคติเชิงจริย
ธรรม
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรม
หนึ่งของบุคคลลงไป จะต้องประกอบด้วยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะหน้านั้น และ
เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเกิดจากประสบการณ์และสติปัญญาของบุคคลนั้น
4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง ผลรวมประสบการณ์ของบุคคลที่แสดงออกมา
ในสิ่งที่สังคมยอมรับ และไม่ฝ่าฝืนค่านิยมของสังคม

ในการแก้ปัญหาและสร้างจริยธรรม จะต้องจับจุดให้ถูก คือจับจริยธรรม
ตัวแกน หรือจริยธรรมตัวนำของเรื่องนั้นให้ได้เมื่อจับ ได้ถูกต้องแล้ว
ก็ส่งเสริมอันเดียนั้น ก็สามารถโยงทั่วไปหมด ก็จะแก้ปัญหาที่เคียวได้
หลายอย่าง

พระธรรมปิฎก

คุณลักษณะของเยาวชนในเชิงจริยธรรม

คุณลักษณะที่ต้องการ	แนวทาง/วิธีการพัฒนาคุณลักษณะของเยาวชน	องค์ประกอบที่เสริมต่อการพัฒนาคุณลักษณะของเยาวชน
1. ความรู้เชิงจริยธรรม 2. ทักษะคิดเชิงจริยธรรม 3. เหตุผลเชิงจริยธรรม 4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม	1. กำหนดคุณลักษณะเชิงจริยธรรมของเยาวชนไว้ให้ชัดเจน และปฏิบัติได้ลงในนโยบายของรัฐ ในระบบต่าง ๆ ทางสังคม และสถาบันสมุนด้านงบประมาณ 2. สื่อมวลชนทุกประเภทจะต้องช่วยกันประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้เยาวชนได้รับความรู้ และสามารถนำความคิดไปใช้ได้ รวมทั้งการยกย่องบุคคลที่เป็นตัวอย่างทางจริยธรรม 3. กำหนดกิจกรรมตามหลักสูตรให้เด่นชัด ปรับปรุงวิธีสอน และจัดกิจกรรมตามหลักสูตร เสริมหลักสูตรอย่างจริงจัง สม่่าเสมอ และเป็นกิจวัตร 4. อบรมและส่งเสริมให้บุคคลในสังคมได้รับความรู้ที่จะทำหน้าที่สร้างเสริมแบบอย่างจริยธรรมที่ดีให้แก่เยาวชน	1. ผู้มีส่วนกำหนดนโยบายของรัฐ ควรรับทราบและสนใจในความสำคัญของคุณลักษณะของเยาวชนเชิงจริยธรรม แผนงานที่มีระบบชัดเจน สามารถปฏิบัติตามและประเมินผลได้ 2. การเพิ่มเวลาของรายการวิทยุ โทรทัศน์ และผลิตเอกสารที่จะส่งเสริมความรู้สำหรับเยาวชน ให้มากขึ้น 3. จัดกิจกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรมอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ 4. เน้นการสอน โดยให้ตัวอย่างที่ดี และไม่เป็นการเสนอปัญหาให้นักเรียนคิด 5. พ่อแม่ ครูอาจารย์ ต้องเป็นต้นแบบที่ดีแก่เด็ก 6. ควบคุมสถานบันเทิงรมย์และแหล่งอบายมุข สื่อสารทุกประเภทต้องคัดเลือกผู้กระทำความผิดทางจริยธรรม ชื่นชมผู้ทำถูก

คุณลักษณะทางจริยธรรม

คณะกรรมการกองวัฒนธรรมกล่าวถึงหลักจริยธรรมไว้ 10 ประการ ดังนี้ (กรมการฝึกหัดครู 2525, 11)

1. ให้ความสำคัญในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย กล้าหาญ
2. ให้ความสำคัญซื่อสัตย์ สุจริต และหิริโอตัมปปะ
3. ให้ความสำคัญกตัญญูกตเวที
4. ให้ความสำคัญเข้มแข็ง ขยันหมั่นเพียร และอดทน
5. ให้ความสำคัญสุภาพอ่อนโยน และมารยาทอันดีงาม
6. ให้มีใจกว้างขวาง รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
7. ให้ความสำคัญเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ
8. ให้ความสำคัญเป็นระเบียบ ในการทำงานและความคิด
9. ให้ความสำคัญรู้จักรับผิดชอบ และรู้จักหน้าที่
10. ให้ความสำคัญสามัคคี รู้จักแพ้ รู้จักชนะ และรู้จักขอร้อง และให้อภัยซึ่งกันและกัน

คณะกรรมการวันเด็กแห่งชาติ ได้เสนอแนะจริยธรรมที่ควรปลูกฝังไว้ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ศรัทธา เลื่อมใสในศาสนา
2. เคารพ รักษา ขนบธรรมเนียมประเพณี
3. เชื่อฟัง บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์
4. มีกิริยา วาจาสุภาพ
5. กตัญญูกตเวที เคารพผู้ใหญ่
6. มีระเบียบและรักษาความสะอาด
7. มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร
8. รู้จักประหยัด และเก็บออมทรัพย์
9. ซื่อสัตย์สุจริต มีน้ำใจเป็นนักกีฬา
10. นำประโยชน์แก่ผู้อื่นและรักษาสาธารณสมบัติ

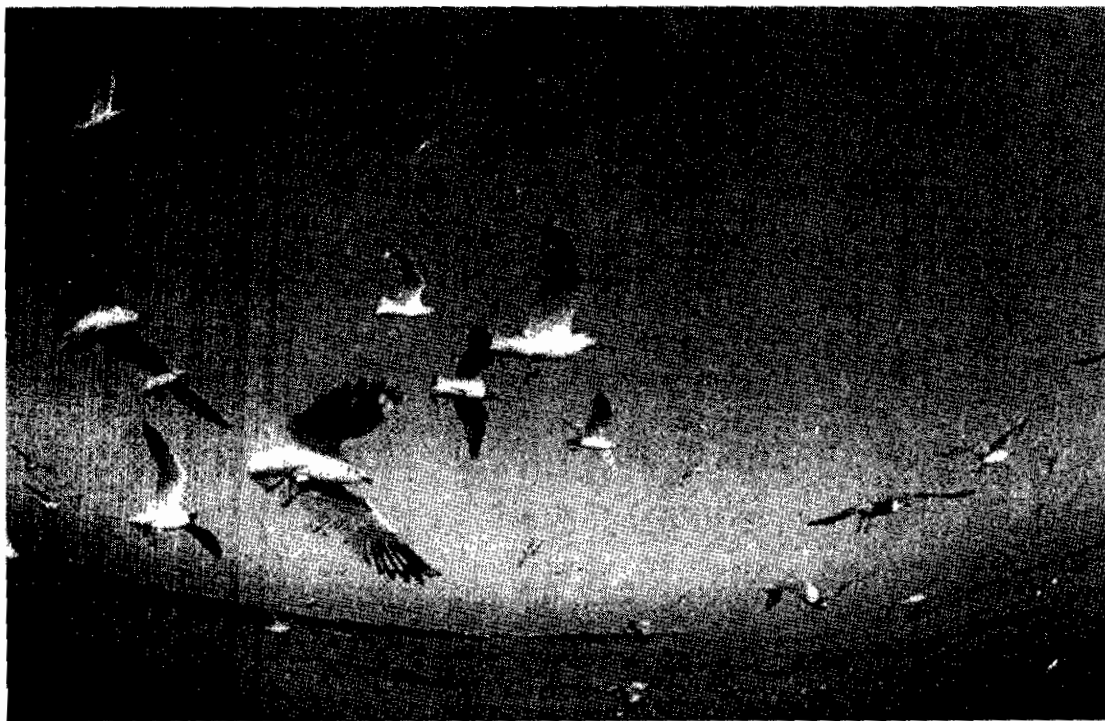
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ให้ความเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมที่จำเป็นในการ
ดำเนินชีวิตไว้ 9 ประการ คือ

1. ความเคารพซึ่งกันและกัน
2. การร่วมมือประสานงานกัน
3. เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน
4. มีความรับผิดชอบ
5. มีความห่วงใยผู้อื่น
6. ความมีใจกว้าง
7. ความคิดสร้างสรรค์
8. ความมีระเบียบวินัย
9. การรู้หน้าที่

จากงานวิจัยจากในประเทศไทยและต่างประเทศ ระหว่างปี พ.ศ.2497 จนถึงปี
พ.ศ.2520 กรมการฝึกหัดครู (2525, 26) ได้สรุปลักษณะทางจริยธรรมไว้ 30 ลักษณะ คือ

1. ความซื่อสัตย์สุจริต
2. ความสะอาดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด
3. ความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น
4. ความรับผิดชอบ
5. การรักษาสาธารณสมบัติ
6. การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
7. การรักษาระเบียบวินัย
8. การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
9. ความสุภาพเรียบร้อย
10. ความเสียสละ
11. ความเมตตากรุณา
12. ความเป็นผู้มีน้ำใจ
13. ความสามัคคี
14. ความรักชาติ

- 15.ความเป็นผู้นำ
- 16.ความยุติธรรม
- 17.ความมีเหตุผล
- 18.ความกตัญญูกตเวทิต
- 19.การเคารพ เชื่อฟัง ผู้ใหญ่
- 20.การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
- 21.ความเชื่อมั่นในตนเอง
- 22.ความมีสติ
- 23.การรู้จักควบคุมตนเอง
- 24.ความอดุสาหะ
- 25.ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 26.ความเป็นผู้ยึดมั่นในศาสนา
- 27.การประหยัดและออมทรัพย์
- 28.ความเป็นผู้มีศีลธรรมประจำใจ
- 29.ความเป็นผู้รักสงบ

ตัวอย่างโครงสร้างของคุณลักษณะทางจริยธรรม

คำนิยาม	คุณลักษณะ จริยธรรม	ความหมาย	ขอบข่ายของ พฤติกรรม	พฤติกรรม
ทุกด้าน - สังคม - เศรษฐกิจ - การศึกษา - วัฒนธรรม - ศาสนา	ความรับผิดชอบ	ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ผูกพัน พากเพียร อย่างละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ ให้ดียิ่ง	ตนเอง ผู้อื่น ต่อการทำงาน	- เอาใจใส่ในการทำงาน - ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ - ไม่เห็นแก่ตัว - เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ มีวินัยในตนเอง - มีอารมณ์หนักแน่น เมื่อเผชิญอุปสรรค - รู้จักหน้าที่ และกระทำตามหน้าที่ - มีความเพียรพยายาม - มีความรอบคอบ - ตรงต่อเวลา - พยายาม - อุตุน - ขยัน - กระตือรือร้น - ไม่ทอดย - ไม่ยอมแพ้
ศาสนา	ความอุทิศตน	ความพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความ สำเร็จในการทำงาน	ตนเอง	

คำนิยาม	คุณลักษณะ จริยธรรม	ความหมาย	ขอบข่ายของ พฤติกรรม	พฤติกรรม
ศาสนา สังคัม วัฒนธรรม	ความเมตตากรุณา	เมตตา คือ ความรักใคร่ ปราบปรามจะให้ผู้อื่น เป็นสุข กรุณา คือ ความสงสาร คิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้ พ้นทุกข์	ตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสัตว์ ต่อสิ่งแวดล้อม	พฤติกรรม - พยายามต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรค จน ประสบความสำเร็จ - หนักแน่นไม่หวั่นไหวง่าย - ไม่ขมขื่น ไม่ท้อแท้ หรือทำร้ายในลักษณะต่าง ๆ - ไม่ขมขื่น ดูหมิ่น พูดยาเสียสติ - ไม่เบียดเบียนใคร ให้เดือดร้อน - ช่วยเหลือปลอบใจ แสดงความเห็นใจผู้อื่น - ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น - สุภาพ
ศาสนา	ความซื่อสัตย์	๑๓๑ การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม ตรงต่อ ความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไป ตรงมา ทั้ง กาย วาจา และใจ ทั้งตนเองและ ผู้อื่น	ตนเอง คือ มีความรู้สึก ผิดชอบชั่วดี มี ความละเอียด และเกรงกลัว ต่อการกระทำ ความผิด	1. นิตยสัมปัติกลับกลอก 2. ไม่คล้อยตามผู้อื่นที่ชักชวนไปในทางไม่ดี 3. มั่นคงต่อการกระทำความดี 4. ไม่คดโกง 5. ตั้งใจทำจริง 6. ประพฤติตรงตามคิด และตามพูด 7. หน้าที่การงานต่อผู้อื่น ไม่เอาเวลาทำงาน

คำนิยาม	คุณลักษณะ จริยธรรม	ความหมาย	ขอบข่ายของ พฤติกรรม	พฤติกรรม
				<p>ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตน "ไม่ใช่อำนาจ หน้าที่เพื่อประโยชน์ตน ไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนผู้อื่นไปในทางเสื่อมเสีย เตือน สติผู้อื่น ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น</p>

เกณฑ์ในการคัดเลือกจริยธรรม

ศาสตราจารย์ บัณฑิต ได้เสนอเกณฑ์ตามหลักจริยสัง 4 ของพระพุทธเจ้า โดยเสนอเกณฑ์ในการคัดเลือกจริยธรรมไว้ 4 แนวทาง ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ 2523, 21)

1. พิจารณาถึงปัญญา ปัญหาแต่ละยุคแต่ละสมัยมีความแตกต่างกัน จึงควรใช้ปัญหาเป็นหลัก

2. พิจารณาจริยธรรมที่สามารถแก้ปัญหาได้ เนื่องจากจริยธรรมต่าง ๆ มีอยู่แล้ว การคัดเลือกจะพัฒนาจริยธรรมให้ได้ประโยชน์แก่สังคมจึงควรคัดเลือกจริยธรรมที่ช่วยแก้ปัญหาเยาวชนของคนและของสังคมได้ เพื่อความอยู่รอดปลอดภัย มีความเจริญก้าวหน้าสุขสมบูรณ์

3. พิจารณาปัญหา จาก 2 ด้าน คือ

3.1 ปัญหาเฉพาะหน้า หรือ ปัญหาระยะสั้น

3.2 ปัญหาพื้นฐาน หรือ ปัญหาระยะยาว

4. พิจารณาคัดเลือก กำหนดจริยธรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับข้อ 1-3 ดังกล่าวแล้ว

สรุป

ค่านิยมและจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับจิตศาสตร์ จริยศึกษา และคุณธรรมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจริยศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดจริยธรรม มีอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นทฤษฎีและส่วนที่เป็นพฤติกรรม ตามแนวความคิดของจริยศึกษาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับจริยธรรม 3 ประการคือ

1. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. การมีค่านิยมเชิงจริยธรรม
3. การมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

การพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมจำเป็นต้องศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาของมนุษย์ในสังคม และการแก้ไขปัญหา นอกจากนั้นอุปสรรคในการปลูกฝังจริยธรรมก็มีส่วนช่วยครูเตรียมการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังที่ถูกริธีต่อไป

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของค่านิยมและจริยธรรมมาให้เข้าใจ
2. จงสรุปความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรมเป็นข้อ ๆ อย่างเป็นน้อย 5 ข้อ
3. ในสถานะเศรษฐกิจของประเทศอย่างปัจจุบันนี้ ประชาชนควรปฏิบัติตนอย่างไร
4. ท่านคิดว่าจริยธรรมข้อใดสำคัญที่สุดสำหรับท่าน เพราะเหตุใด

สิ่งของที่มีราคานั้นเราพอจะหาซื้อได้ ส่วนน้ำใจเป็นสินค้าที่ไม่มีขายใน
ท้องตลาด เจ้าของมักตั้งราคาไว้เป็นพิเศษ ใครซื้อได้ก็เป็นบุญของคนนั้น
หนังสือคมวาที ของ "ศรีบูรพา" หน้า 211 (จากลูกผู้ชาย หน้า 408)

ถ้าสังคมมีค่านิยมผิดพลาด การปฏิบัติที่เป็นจริยธรรมก็ยากที่
จะเกิดขึ้นได้ แต่กลับจะเกิดปัญหาทางจริยธรรมขึ้น

พระธรรมปิฎก

การแก้ปัญหาทางจริยธรรมนั้น จำเป็นจะต้องให้สนองความต้องการ
ทั้งของบุคคล และของสังคม ถ้ามันไม่สนองความต้องการแล้ว การแก้
ปัญหาก็ยากที่จะสำเร็จ จึงต้องยอมรับความจริง

พระธรรมปิฎก